

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра світової економіки

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ФІНАНСОВЕ ПОСЕРЕДНИЦТВО В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

*(на прикладі Асоціація «Український національний комітет Міжнародної
торгової палати (ICC Ukraine)», м. Київ)*

Студента IV курсу, 14 групи,
спеціальності 292 «Міжнародні економічні
відносини» спеціалізації
«Міжнародний бізнес»

Петренко
Максим
Олександрович

Науковий керівник
кандидат економічних наук,
доцент кафедри світової економіки

Кравець
Катерина
Петрівна

Гарант освітньо-
професійної програми
к.е.н, доцент кафедри світової економіки

Лежепьокова
Вікторія
Геннадіївна

Київ 2022

Державний торговельно-економічний університет

Факультет міжнародної торгівлі та права Кафедра світової економіки

Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини», спеціалізація «Міжнародний бізнес»

Затверджую

Зав. кафедри Дугінець Г.В.

«__» _____ 2022 р

Завдання

на випускн кваліфікаційну роботу (проект) студентів

Петренко Максиму Олександровичу

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Фінансове посередництво в міжнародному бізнесі (на прикладі Асоціація «Український національний комітет Міжнародної торгової палати (ICC Ukraine)», м. Київ)

Затверджена наказом ректора від «__» _____ 20__ р. №__

2. Строк здачі студентом закінченої роботи (проекту) 23.05.2022

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту) - оцінка ролі фінансових посередників у міжнародному бізнесі.

Об'єкт дослідження - процес формування фінансового посередництва, як суб'єкт міжнародного бізнесу.

Предмет дослідження - теоретико-методологічні аспекти формування фінансового посередництва в міжнародному бізнесі.

Перелік графічного матеріалу – 3 таблиці, 11 рисунків

5. Консультанти по роботі (проекту) із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	Кравець К.П.	26.01.2022	19.05.2022
2	Кравець К.П.	27.01.2022	20.05.2022

6. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом)

Вступ

Розділ 1. Дослідження фінансового посередництва в міжнародному бізнесі

1.1. Сутність та класифікація фінансового посередництва в міжнародному бізнесі

1.2. Аналіз фінансового посередництва в міжнародному бізнесі

Розділ 2. Рекомендації щодо розвитку фінансового посередництва в міжнародному бізнесі.

2.1. Оцінка сприятливості середовища міжнародного середовища

2.2. Пріоритети розвитку фінансового посередництва в міжнародному бізнесі

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

7. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми ВКР	до 20.12.2021	16.12.2021
2	Узгодження плану ВКР з науковим керівником	до 31.01.2022	11.02.2022
3	Подача науковому керівнику на рецензування 1-го розділу ВКР	до 30.04.2022	23.04.2022
4	Подача науковому керівнику на рецензування 2-го розділу ВКР	до 10.05.2022	09.05.2022
5	Подача готової ВКР науковому керівнику	до 20.05.2022	19.05.2022
6	Подача готової ВКР на кафедру	до 30.05.2022	27.05.2022
7	Попередній захист ВКР	за графіком (30.05.– 17.06.2022)	за графіком
8	Захист ВКР	за графіком (20.06 – 30.06.2022)	за графіком

8. Дата видачі завдання « ____ » _____ 20__ р.

9. Керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Кравець К.П. _____

10. Керівник освітньої програми

Лежешькова В.Г. _____

11. Завдання прийняв до виконання студент

Петренко М.О. _____

12. Відгук керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту)
Випускна робота студента виконана на актуальну та вагому тему сьогодення. Дуже важливим на сьогодні є фінансове посередництво у міжнародному бізнесі.

У першому розділі проведено дослідження та визначено сутність і кваліфікацію фінансового посередництва, а також проведено аналіз посередництва банків, страховиків та інших фінансових установ

У другому розділі проведена оцінка та рекомендації щодо розвитку фінансового посередництва в міжнародному бізнесі.

Був проведений регресійний аналіз та оцінка сприятливості міжнародного середовища, а також розглянуті пріоритети розвитку фінансового посередництва.

Випускна робота студента може бути допущена до захисту.

Керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

(підпис, дата)

13. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект)

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента Петренко Максима Олександровича може бути допущена до публічного захисту.

Керівник освітньої програми В.Г. Лежетьокова

(підпис, прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри Г.В. Дугінець

(підпис, прізвище, ініціали)

«_____» 20__ р.

АНОТАЦІЯ

Петренко Максим Олександрович. Фінансове посередництво в міжнародному бізнесі (на прикладі Асоціація «Український національний комітет Міжнародної торгової палати (ICC Ukraine)», м. Київ).

Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини» спеціалізації «Міжнародний бізнес», Державний торговельно-економічний університет, 2022.

Випускна кваліфікаційна робота містить теоретико-методичний і практичний аналіз напрямів підтримки фінансового посередництва в міжнародному бізнесі.

Під час дослідження проведено аналіз напрямів підтримки фінансового посередництва в міжнародному бізнесі Асоціації «Український національний комітет Міжнародної торгової палати ICC Ukraine.

У результаті проведеного дослідження було зроблено висновки щодо того, що розвиток фондового та страхового ринку позитивно впливає на економічне зростання, проте вплив розвитку банківського сектору, зокрема кредитування приватного сектору, стримується негативними чинниками: відсутністю довіри українського населення та бізнесу до фінансового посередництва, проблемними кредитами тощо

Ключові слова: посередник, посередництво, фінанси, підтримка, сектор, банківська сфера.

ANNOTATION

Petrenko Maxim Alexandrovich. Financial intermediation in international business (on the example of the Association "Ukrainian National Committee of the International Chamber of Commerce (ICC Ukraine)", Kyiv).

Final qualification work for a bachelor's degree in specialty 292 "International Economic Relations" specialization "International Business", State University of Trade and Economics, 2022.

The final qualification work contains theoretical and methodological and practical analysis of areas of financial intermediation support in international business.

During the study, an analysis of the areas of support for financial intermediation in international business of the Association "Ukrainian National Committee of the International Chamber of Commerce ICC Ukraine.

The study concluded that the development of the stock and insurance market has a positive effect on economic growth, but the impact of the banking sector, including lending to the private sector, is constrained by negative factors: lack of confidence of Ukrainian citizens and businesses in financial intermediation, problem loans and more.

Key words: intermediary, mediation, finance, support, sector, banking sphere.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ.....	5
1.1. Сутність та класифікація фінансового посередництва в міжнародному бізнесі.....	5
1.2. Аналіз фінансового посередництва в міжнародному бізнесі	10
РОЗДІЛ 2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ.....	15
2.1. Оцінка сприятливості середовища міжнародного середовища	15
2.2. Пріоритети розвитку фінансового посередництва в міжнародному бізнесу	20
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31
ДОДАТКИ	34
Додаток В.....	36
Додаток Г	37
Додаток Д	38

ВСТУП

Актуальність теми. За теперішніх умов, проблеми економічного зростання набирають все більшої важливості. Окрім традиційних чинників, що являються відповідальними за економічне зростання, приміром як розмір капіталу і робочої сили в економіці та продуктивність економіки, науковці все більше концентруються на чинниках, що являються пов'язаними із діяльністю економічної фінансової системи.

Однозначно, фінансове посередництво являється важливою єдиною ланкою у процесах переміщення капіталів посеред інституційними одиницями та різними секторами економіки. Здібність фінансових посередників до нагромадження й перерозподілу фінансових ресурсів через кредитно-інвестиційні канали не тільки задовольняє економічні потреби інституційних одиниць, однак і сприяє збільшенню економіки держави у загальному.

Подібні новітні виклики, як розвиток інформаційних технологій, поглиблення глобалізаційних процесів національних фінансових систем, формування фінансових шоків й криз повергли до посилення економічних та фінансових зв'язків фінансових посередників між собою та іншими економічними суб'єктами, а також до видозміни каналів переміщення фінансових ресурсів. З одного боку, такі зміни відкривають нові можливості, з іншого – можуть стримувати економічне зростання.

Однак сучасними реаліями було викликано необхідність формування нового погляду на давно усталені канали перерозподілу фінансових ресурсів через систему фінансового посередництва.

Саме тому, фінансовий ринок набирає усе більшої значимості як медіатора більшості процесів й структурних зрушень національних економік і світового господарства. Переміни, що здійснюються всередині фінансового ринку, відчутно відбиваються на реальному секторі, державних фінансів та інших сферах.

Метою дослідження являються оцінка ролі фінансових посередників у міжнародному бізнесі.

Завдання дослідження сформовано відповідно до поставленої мети:

1. Визначити сутність та класифікація фінансового посередництва в міжнародному бізнесі.
2. Здійснити аналіз фінансового посередництва в міжнародному бізнесі.
3. Надати оцінку сприятливості середовища міжнародного середовища.
4. Визначити пріоритети розвитку фінансового посередництва в міжнародному бізнесу.

Об'єктом дослідження виступає процес формування фінансового посередництва, як суб'єкт міжнародного бізнесу.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні аспекти формування фінансового посередництва в міжнародному бізнесі.

Методи дослідження. Дослідження проводилося із використанням загальнонаукових та спеціальних методів пізнання: економіко-статистичного, логічного та порівняльного аналізу, узагальнення і класифікації, системного та структурного підходів, регресійного аналізу.

Інформаційну базу дослідження становили закони України, аналітичні звіти Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Стратегія розвитку фінансового сектору України від Міністерства фінансів України, статистичні матеріали Національного банку України та Світового банку, а також наукові доробки вчених-економістів та дослідників, таких як А. Сміта, Й. Шумпетера, А. Маршалла, А. Пігу, Дж. Кейнса, Р. Голдсмита, П. Девідсона, Р. Клауера.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновку, списку використаних джерел та додатками.

РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

1.1. Сутність та класифікація фінансового посередництва в міжнародному бізнесі

З метою розуміння економічної категорії «фінансові посередники» та їх значення у економіці держави, важливо визначити дефініції досліджуваної категорії. Важливо зазначити, що вітчизняна термінологія даного поняття формувалася досить тривалий час й вдосконалювалася і досі, втім нині у Законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» наведено визначення «фінансова установа»: «Це юридична особа, яка відповідно до закону надає одну чи декілька фінансових послуг, а також інші послуги, пов'язані з наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом, та внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку [2]».

Існуючі в науковій літературі, визначення дефініції «фінансовий посередник», значення та позиції науковців наведено в табл. 1.1.

Таким чином, фінансові посередники – це господарюючі суб'єкти економіки, що проведенням операцій з грошима або цінними паперами перерозподіляють фінансові ресурси. Фінансовими посередниками можна вважати банки, інвестиційні компанії, інститути спільного інвестування, страхові та пенсійні фонди, ломбарди, кредитні спілки, довірчі товариства тощо.

Законодавством України виділяються дві групи фінансових посередників: банківська система (Національний банк, універсальні та спеціалізовані банки) й небанківські фінансові установи. Внаслідок слабкого розвитку вітчизняного фондового ринку основна роль у здійсненні посередницької діяльності на фінансовому ринку належить банківській системі.

Таблиця 1.1

Визначення терміна «фінансовий посередник»

Автор	Визначення
Господарський кодекс України	«Фінансовим посередництвом являються діяльність, пов'язана з отриманням та перерозподілом фінансових коштів, крім випадків, передбачених законодавством. Фінансове посередництво здійснюється установами банків та іншими фінансово кредитними організаціями».
Васенко В.К.	«Фінансові посередники – це фінансові інститути, що опосередковують рух коштів від індивідуальних інвесторів до їх кінцевих користувачів».
Дмитренко А.В.	«Фінансові посередники – це юридичні особи, що беруть активну участь в організації процесу переміщення коштів у межах єдиної фінансової системи та надають фінансові послуги у встановленому законом порядку, здійснюють свою діяльність на ринку фінансових послуг з метою отримання прибутку або задоволення потреб суб'єктів цього ринку у фінансових послугах».
Жук Є.М.	«Фінансові посередники – це фінансові інститути, які акумулюють вільні грошові кошти економічних суб'єктів, розміщують їх на ринку позичкових капіталів у формі кредитів і вкладень у різні цінні папери. У процесі своєї діяльності вони створюють нові вимоги та зобов'язання, які стають товаром на фінансовому ринку».
Еш С.М.	«Фінансові посередники – це банківські установи, інвестиційні, фінансові та страхові компанії, пенсійні фонди, кредитні товариства та інші установи, що здійснюють посередницькі операції, беруть участь в операціях з купівлі-продажу фінансових активів ринку, мобілізують і перерозподіляють грошові кошти».

Джерело: складено автором на основі джерел [1,3,5,6,7]

Також, за вітчизняною практикою фінансових посередників можна розділити на банки й небанківські установи. Однак являються і міжнародна практика, за якою являються три види: депозитні, ощадні та інвестиційні фінансові посередники (рис.1.1)

Рис. 1.1 Види фінансових посередників за національною та міжнародною практикою

Джерело: складено автором на основі [2]

Функціональне призначення діяльності фінансових посередників полягає в досягненні наступних цілей: макроекономічне збалансування розподілу між економічними агентами фінансових ресурсів та взаємовигідного задоволення економічних потреб на мікрорівні усіма учасниками відносин у сфері фінансового посередництва.

Також функції фінансових посередників можна окремо розглядати у розрізі макро- та мікрорівнях (рис. 1.2 та 1.3).

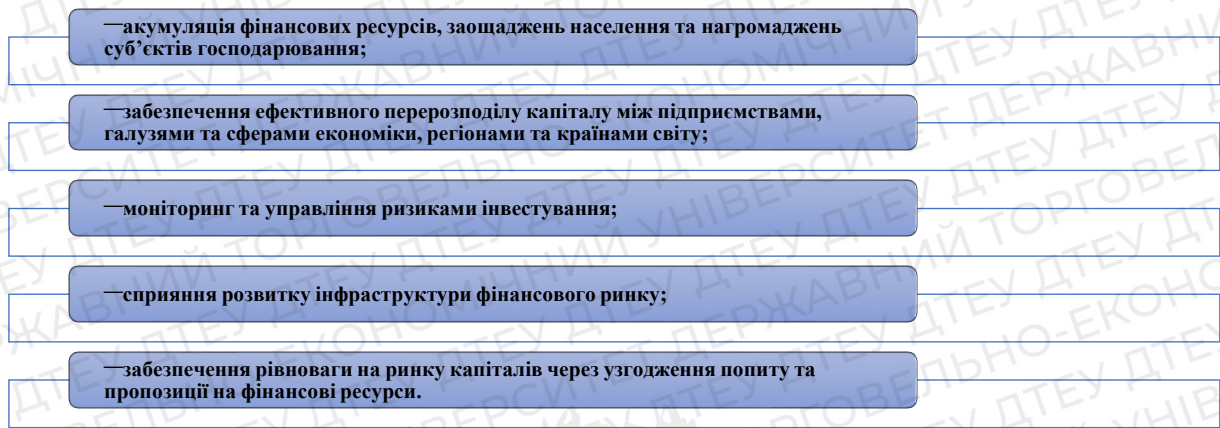

Рис. 1.2 Функції фінансових посередників на макрорівні

Джерело: [2]

Функцію, котру покликані відігравати фінансові посередники, визначає також вирішальні функції, що вони виконують в ході своєї діяльності.

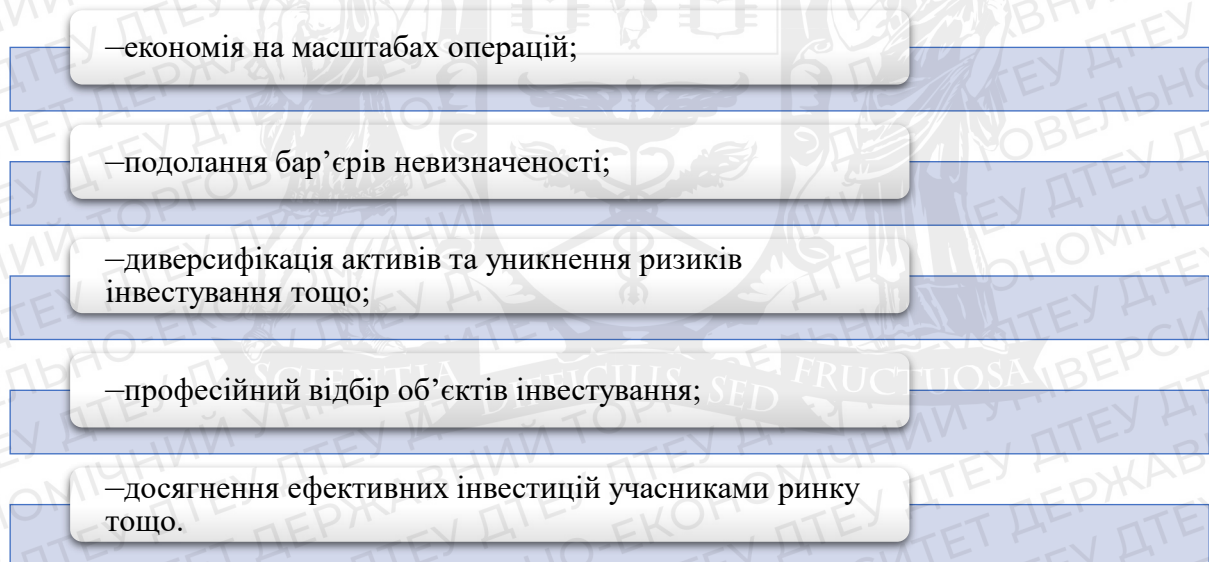

Рис. 1.3 Функції фінансових посередників на мікрорівні

Джерело: [2]

Головними функціями фінансових посередників можна назвати чотири:

- алокаційна;
- трансакційна;
- інформаційна;
- функція ризик-менеджменту [9, с. 232].

Однією із ключових визначають алокаційну функцію. А саме оцінка руху та ефективності використання ресурсів, а також процес розподілу

фінансових ресурсів між секторами, галузями економіки, підприємствами тощо [2].

Отже, алокація фінансових ресурсів в економіці за участю фінансових посередників являє собою процес, який включає прийняття рішення фінансовими посередниками щодо розподілу попередньо акумульованих фінансових ресурсів та їх фактичний розподіл за такими напрямками (інституційні одиниці, сектори економіки тощо), які максимізуватимуть віддачу від їх розміщення як для самих фінансових посередників, так і для економіки в цілому. Чим більша віддача від розміщення фінансових ресурсів фінансовими посередниками, тим більш ефективним являються таке розміщення.

Таким чином, значення даної функції полягає у забезпеченні ефективного розподілу фінансових ресурсів в економіці.

Трансакційна функція фінансових посередників полягає у вигоді користування їх послугами позичальниками та інвесторами через задоволення їх потреб. Хід задоволення потреб у фінансових ресурсах здійснюється із меншими трансакційними витратами для позичальників та інвесторів на більш прийнятних умовах, ніж якби вони діяли незалежно.

Засадою інформаційної функції являються теорія інформаційної асиметрії, згідно з якою суб'єкти економічних процесів володіють неоднаковою інформацією про послуги чи ринки, тому деякі учасники можуть мати інформаційну перевагу над іншими. Так як фінансові посередники, професійні учасники фінансового ринку, мають доступ для більш повної та об'єктивної інформації, це допомагає ефективному розміщенню фінансових ресурсів клієнта. Тому, через діяльність фінансових посередників зменшується розрив інформаційної асиметрії на фінансових ринках та для клієнтів фінансових послуг [10, с. 238].

З метою мінімізації ефекту від настання ризику фінансові посередники використовують у своїй діяльності ризик-менеджмент. Окрім того, можливо пригальмувати ймовірність настання небажаної події через використання

заходів попередження та вчасного реагування, використання інструментів страхування та аутсорсингу, а також диверсифікації тощо.

1.2. Аналіз фінансового посередництва в міжнародному бізнесі

Визначення ролі фінансового посередництва в міжнародному бізнесі здійснено за допомогою статистичного аналізу їх діяльності. Поміж українських фінансових посередників, функціонують банківські і небанківські фінансовими установами. В той час як небанківські фінансові установи представлені фінансовими й страховими компаніями, ломбардами, довірчими товариствами, кредитними спілками та недержавними пенсійними фондами. Активи та кількість основних учасників ринку фінансового сектору України відображено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Активи та кількість учасників фінансового сектору

Суб'єкти	Вимір	2017	2018	2019	2020	2021
Банки	Активи, млн. грн	1 256 299	1 333 831	1 359 703	1 493 298	1 822 800
	Кількість компаній	96	82	77	75	73
Страховики	Активи, млн. грн	57 811	59 313	66 126	66 916	64 900
	Кількість компаній	310	294	281	233	210
Кредитні спілки	Активи, млн. грн	2 033	2 170	2 218	2 510	2 300
	Кількість компаній	462	378	358	337	322
Фінансові компанії	Активи, млн. грн	67 401	107 534	125 322	162 197	182 100
	Кількість компаній	650	677	940	986	960
Ломбарди	Активи, млн. грн	3,318	3,764	3,721	4,265	4,117
	Кількість компаній	456	415	359	324	390

Джерело: створено автором на основі матеріалів Національного банку України

Потрібно наголосити, що небанківський фінансовий сектор вкрай переважає за кількістю суб'єктів фінансового ринку.

Таким чином, найбільшими за чисельністю поміж небанківських фінансових установ являються фінансові компанії, чия кількість дістається близько тисячі компаній.

Станом на кінець 2021 року за даними Національного банку України на ринку фінансових послуг діяло 73 банки та 1882 небанківських фінансових установ, серед них 210 страховиків, 322 кредитних спілок, 390 ломбардів та 960 фінансових установ. Частка небанківських фінансових установ від загальної кількості фінансових посередників (1955) складає 96,3%. Загальна кількість небанківських фінансових установ почала зменшуватись [16].

В період з 2017 по початок 2021 року спостерігається зменшення кількості банків з 96 до 73, що пояснюється, насамперед, активними заходами Національного банку України з виведення проблемних та неплатоспроможних банків з ринку. Під категорію проблемних банків підпадають ті банки, що не відповідають вимогам регулятора (зважаючи на дедалі вищі регулятивні вимоги до банків), та ті, що не розкрили необхідну інформацію про структуру власності [16].

Крім того, незручна для розвитку ситуація банківського сектору підсилювалось бажанням населення розірвати фінансові відносини з банками через умови невизначеності, інфляції та девальвації національної валюти. Знищення такої кількості банків неоднозначно вплинула на реалізацію інфраструктурного потенціалу фінансового ринку.

Отож, із наведеної таблиці видно, що на ринку втрималися більш стійкі й фінансово міцні компанії, що також обходить і небанківських фінансових установ.

Енергійне збільшення обсягу банківських активів знизило частку активів небанківських фінансових установ. Динаміка активів усіх фінансових установ, окрім страховиків, мають тенденцію до збільшення, що

оказано на рис. 1.4.

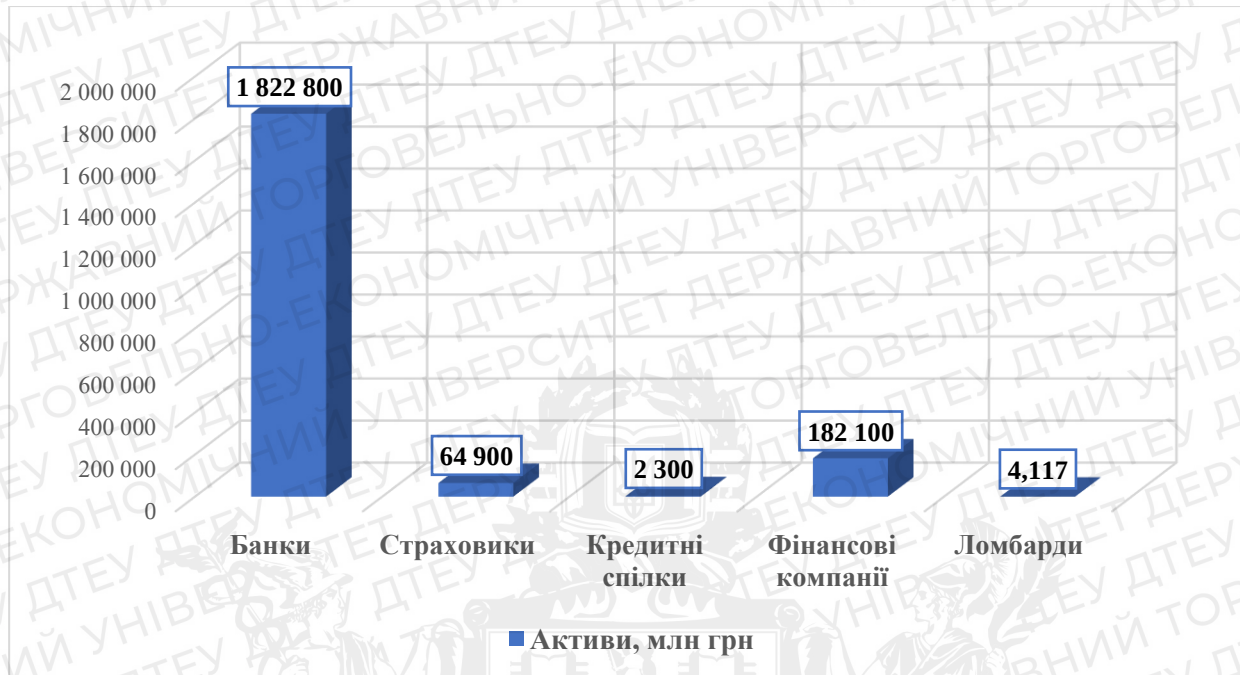

Рис. 1.4 Динаміка активів небанківських фінансових установ у 2021 р., млн грн

Джерело: створено автором на основі матеріалів Національного банку України

[16]

Таким чином, частка активів страховиків фактично не має істотних змін, на відміну від частки активів банків та фінансових компаній, що поступово збільшуються. Примітно, що, незважаючи на зменшення кількості банків, у фінансовому секторі України частка їх активів складає 88%, серед інших учасників ринку даний показник залишається найбільшим та найвагомішим. До того ж за 2020-2021 рр. банківські активи зросли на 22,4%.

Дозволено визнавати про надзвичайну важливість діяльності банківських установ на фінансовому ринку. Однією із розвинених складових фінансового сектору є комерційні банки, інші ж посередники значно відстають у рівні розвитку та частки активів сектору. Для держав із перехідною економікою це є типовим і в той же час може бути наслідком незавершеності законодавчого регулювання діяльності фінансових посередників та ринку загалом, а також непродуманості економічної політики держави стосовно приватизації, валютного регулювання тощо [19, с. 92].

Важливо зазначити, що рівень проникнення небанківських фінансових послуг в Україні є одним з найнижчих поміж європейських держав, недивлячись на вагому кількість небанківських фінансових установ.

Отже, за останній рік, фінансова ситуація покращилася у страховиків та фінансових компаній. Затим, тільки вони мають зростання фінансового результату на 77% та 31% відповідно. В той час як кредитні спілки й ломбарди мають скорочення фінансового результату на 550% та 16% відповідно.

Саме тому, фінансові результати небанківських фінансових установ за 2020–2021 рр. відображено на рис. 1.5.

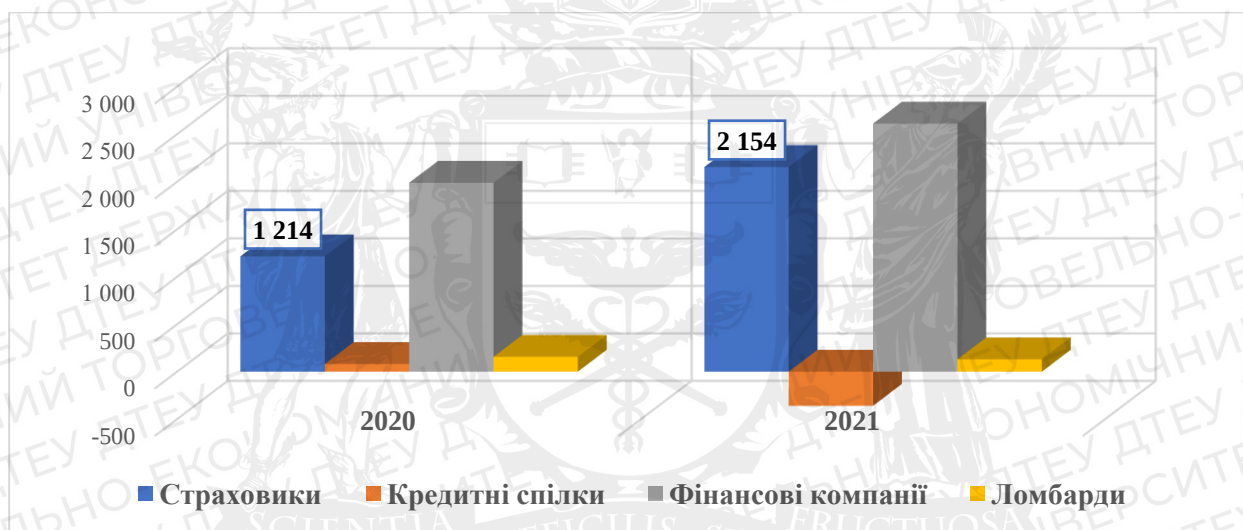

Рис. 1.5 Фінансові результати небанківських фінансових установ за 2020–2021 рр., млн грн

Джерело: створено автором на основі матеріалів Національного банку України [20]

Таким чином, переважання активів банків у загальній структурі активів учасників фінансового сектору є свідченням того, що український фінансовий ринок розвивається за європейською моделлю, наближений до банкоцентричної. Загальновідомо, що банківська система виступає у ролі основного фінансового посередника. Пов'язано це із переважно невисоким розвитком фондового ринку й відсутністю сучасних біржових технологій [10, с. 238].

Рівень концентрації банківського сектору за показником ННІ (Індекс Херфіндаля-Хіршмана (ННІ) — індикатор концентрації на банківському

ринку. Розраховується як сума квадратів часток окремих банків у загальному обсязі) в період 2018-2021 рр.

Ступінь концентрації загальних активів знизився через значні обсяги списання непрацюючих кредитів великими банками. Сьогодні зберігається висока концентрація загальних активів та помірна концентрація депозитів фізичних осіб банківського сектору, концентрація ж чистих активів є слабкою. Важливо наголосити, що на найбільші 20 банків припадає 90% усіх чистих активів сектору [10, с. 238].

Масштаб безготівкових операцій безперервно більшає, розширюється перелік фінансових операцій, які здійснюються дистанційно. Рівень готівки в економіці у 2020 році порівняно з 2015 роком зменшився з 17,8% до 9,2% від ВВП. Частка безготівкових операцій у загальному обсязі операцій із використанням платіжних карток збільшилася з 25,0% у 2015 році до 49,7% на кінець вересня 2019 року [16].

РОЗДІЛ 2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

2.1. Оцінка сприятливості середовища міжнародного середовища

З метою виявлення та підтвердження припущення стосовно впливу діяльності фінансових посередників на міжнародний бізнес, необхідно звернутися до статистичного аналізу за підтримкою економетричного моделювання.

Таким чином, дозволено обчислити зв'язки між факторами та економічним зростанням України завдяки статистичному аналізу. Розгляд та побудова моделі здійснено за допомогою пакету EViews. Показники було взято зі інформаційної бази Світового банку. Вихідні дані наведено в Додатку А.

Гіпотези:

- розвиток фондового ринку сприяє міжнародному бізнесу;
- розвиток страхового ринку сприяє міжнародному бізнесу;
- розвиток банківського сектору сприяє міжнародному бізнесу.

Для побудови економетричної моделі оцінювання впливу чинників діяльності фінансових посередників на економічне зростання України було обрано наступні показники з відповідними позначеннями [21, с. 207]:

GROWTH - економічне зростання, (визначений як темп зміни реального ВВП до попереднього періоду), %;

STOCK – капіталізація фондового ринку до ВВП, %;

INSUR – обсяги страхових премій до ВВП, %;

BANK – кредити надані банками України приватному сектору, % ВВП.

Капіталізація фондового ринку до ВВП (Stock market capitalization to GDP (%)) взято як показник функціонування ринку цінних паперів. Даний показник говорить про ефективність, розвиток та є індикатором масштабу фондового ринку країни.

Важливо зазначити, що під капіталізацією вбачають загальну вартість усіх цінних паперів, що обертаються на ринку. Також одним із підходів вимірювання даного показника є теж сукупна капіталізація усіх компаній, що входять до лістингу.

Масштаби страхових премій до ВВП (Insurance premium volume to GDP (%)) взято як показник розвитку страхового ринку, показує рівень проникнення страхування, вимірює важливість страхової діяльності відносно розміру економіки держави. Окрім того, кредити надані банками України приватному сектору (Domestic credit to private sector by banks (% of GDP)) взято як показник розвитку банківського сектору. Кредитна діяльність банків стимулює приватний сектор, що збільшує їх економічну активність, внаслідок чого збільшується й економічне зростання [23, с. 77].

Лінійна регресія оцінена методом найменших квадратів на основі спостережень про залежну змінну – економічне зростання (GROWTH) та незалежні змінні – капіталізація фондового ринку до ВВП (STOCK), обсяги страхових премій до ВВП (INSUR), кредити надані банками України приватному сектору (BANK) в період з 1997 по 2020 рік (22 спостережень).

Результати моделювання відображено на рис. 2.1.

Dependent Variable: GROWTH Method: Least Squares

Date: 05/09/21 Time: 00:08 Sample (adjusted): 1998 2019

Included observations: 22 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
STOCK	0.260877	0.090259	2.890309	0.0097
INSUR	2.880467	1.175832	2.449726	0.0248
BANK	-0.236145	0.053582	-4.407178	0.0003
C	2.555604	2.705204	0.944699	0.3573
R-squared	0.629649	Mean dependent var		2.271823
Adjusted R-squared	0.567924	S.D. dependent var		6.308280
S.E. of regression	4.146588	Akaike info criterion		5.845414
Sum squared resid	309.4955	Schwarz criterion		6.043786
Log likelihood	-60.29956	Hannan-Quinn criter.		5.892145
F-statistic	10.20086	Durbin-Watson stat		1.702968
Prob(F-statistic)	0.000377			

Рис. 2.1 Результати моделювання

Незалежні змінні моделі є статистично значимими, адже значення показників $Prob.(t\text{-Statistic}) < 0,05$ для усіх змінних. Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,629649$, тобто зміна економічного зростання пояснюється обраними чинниками на 62,96% та на 37,04% іншими факторами.

Оскільки розрахована статистика Фішера $F\text{-statistic} = 10,20086$ більша за теоретичне значення критерію $F_{табл.} = 3,52$, а також $Prob.(F\text{-statistic}) = 0,000377$, що менше ніж 0,05, тоді гіпотеза про одночасну рівність коефіцієнтів моделі нулю відхиляється, тобто можна зробити висновок про адекватність моделі при рівні значущості 5%.

Критичне значення статистики Стюдента $t\text{-Statistic}_{крит.} = 2,093$, звідси маємо $|t - Statistic| > t_{крит.}$.

Тобто критичне значення менше за розрахункові значення статистики Стюдента усіх змінних, що підтверджує значущість усіх коефіцієнтів. Зміна капіталізації фондового ринку до ВВП має пропорційний вплив на економічне зростання країни. При збільшенні капіталізації фондового ринку на 1% до ВВП, темп економічного зростання збільшувався на 0,26% (за інших рівних умов).

Зміна обсягів страхових премій до ВВП має прямий пропорційний вплив на економічне зростання. При збільшенні обсягів страхових премій 1% до ВВП країни, темп економічного зростання країни збільшувався на 2,88% (за інших рівних умов).

Зміна обсягів кредитів наданих банками України приватному сектору має обернено пропорційний вплив на економічне зростання. При збільшенні кредитів наданих банками України приватному сектору на 1%, темп економічного зростання зменшувався на 0,24% (за інших рівних умов).

Тобто, рівняння розробленої лінійної регресійної моделі має такий вигляд:

$$GROWTH = 2,555604 + 0,260877 * STOCK + 2,880467 * INSUR - 0,236145 * BANK, \quad (2.1)$$

Перевірку на наявність автокореляції першого порядку було здійснено за допомогою критерію Дарбіна-Уотсона. Табличні значення даної моделі: становлять $d_L = 1,05$, $d_U = 1,66$. Відповідно зони для побудованої моделі такі: позитивна автокореляція – від 0 до 1,05; невизначеність – від 1,05 до 1,66; автокореляція відсутня – від 1,66 до 2,34; невизначеність – від 2,34 до 2,95; негативна кореляція – від 2,95 до 4.

Отримане значення *Durbin-Watson stat.* = 1,702968, тобто показник потрапляє в зону відсутності автокореляції. Автокореляція першого порядку в моделі відсутня.

Наявність автокореляції вищих порядків перевірено за допомогою критерію Бройша-Годфрі, згідно з яким у даній моделі показник *Prob. F(4,14)* = 0,6730 > 0,05 та *Prob. Chi-Square(4)* = 0,5265 > 0,05, що вказує на відсутність автокореляції (див. Додаток Б).

Крім цього, *Prob.* для коефіцієнтів лагів залишків більше за критичний рівень, тому коефіцієнти при *RESID(-1)*, *RESID(-2)*, *RESID(-3)* та *RESID(-4)* є незначимими. Це спростовує наявність автокореляції 1 та вище порядків. Отже усі проведені тести довели відсутність автокореляції.

Перевірку моделі на гетероскедастичність проведено за допомогою критерію Бройша-Пагана, виходячи з результатів, можна зробити висновок про відсутність гетероскедастичності, адже *Prob. F(3,18)* = 0,3393 > 0,05 (див. Додаток В).

Аналогічно перевірено за критерієм Уайта, показник *Prob. F(9,12)* = 0,3711 > 0,05, *Prob. Chi-Square(9)* = 0,3142 та *Prob. Chi-Square(9)* = 0,6689, що більше ніж 0,05 (див. Додаток Г). Зважаючи на результат, немає підстав відхилити нульову гіпотезу, а отже гетероскедастичність залишків відсутня. Тобто усі проведені тести довели відсутність гетероскедастичності.

Відсутність мультиколінеарності незалежних змінних було перевірено кореляційною матрицею. Між незалежними змінними відсутній сильний зв'язок, що свідчить і про відсутність мультиколінеарності.

Для перевірки моделі на адекватність проведено тест на нормальність розподілу залишків, нульовою гіпотезою є нормальність розподілу залишків. Оскільки $Probability = 0,362536$, то немає підстав відхилити нульову гіпотезу, а отже можна стверджувати, що залишки розподілені нормально, хоча гістограма розподілу виглядає трохи інакше (див. Додаток Д). Важливо також відзначити, що порушення цього припущення спостерігається часто, особливо для досить невеликих вибірок.

Стабільність параметрів моделі перевірено за допомогою тесту CUSUM. Значення статистики не виходять за межі довірчого інтервалу, тому параметри моделі вважаються стабільними.

Побудована модель показує наявність впливу діяльності фінансового посередництва на економічне зростання України, є адекватною, не має гетероскедастичності, автокореляції та мультиколінеарності, має нормально розподілені залишки та значимі коефіцієнти рівняння.

Підсумовуючи, можна зробити висновок про поставлені гіпотези:

- капіталізація фондового ринку до ВВП сприяють темпу економічного зростання, що підтверджує гіпотезу.
- обсяги страхових премій до ВВП сприяють темпу економічного зростання, що підтверджує гіпотезу.
- наявність проблем банківського сектору має негативний вплив на кредитування приватного сектору, що пояснює негативний зв'язок між показниками кредитів наданих банками України приватному сектору та темпом економічного зростання. Поданий дискусійний елемент потребує детального дослідження [28].

Підсумовуючи зазначаємо, що за результатами регресійного аналізу визначено, що фінансове посередництво чинить помірний міжнародний бізнес.

Причиною не такого значимого, як у розвинутих країнах, впливу обраних чинників на міжнародний бізнес є специфіка економіки та умови діяльності фінансових посередників.

2.2. Пріоритети розвитку фінансового посередництва в міжнародному бізнесу

Аналізуючи досвід розвинутих країн та міжнародних ринків, загалом можна виявити закономірності та спільні риси. Одна з основних особливостей світового фінансового ринку є диверсифікація його сегментів та інструментів операцій, застосування різних специфічних відсоткових ставок тощо.

Таких інструментів, що забезпечують інвесторам та отримувачам капіталу різноманітність варіантів, налічується близько 2000 видів. Операції ж стандартизовані, мають високий рівень технологізації та переважно носять документарний характер.

Найактивніша діяльність відбувається у світових фінансових центрах, а саме: американські Нью-Йорк та Чикаго, європейські Лондон, Париж, Женева, Цюрих, Франкфурт, Люксембург, а також азійські Сінгапур, Токіо, Гонконг та Бахрейн. До поданих світових фінансових центрів у майбутньому можуть додатися Кейптаун, Сан-Паулу та Шанхай. До того ж, новими фінансовими центрами наразі можна вважати офшорні центри, наприклад, Бермудські, Кайманові, Багамські, Антильські острови та Панама, що розташовані у басейні Карибського моря тощо [26, с. 75].

Однак є і негативні тенденції світового фінансового ринку – це збільшення масштабів та глибини фінансових криз, що відбувається унаслідок розбалансованості та фактичної нездатності керувати великими потоками капіталів, які згодом спричиняють втрату доходів населення, скорочення заробітної плати та спад виробництва у реальному секторі економіки.

Відповідно скорочується і попит на послуги фінансових посередників. У країнах із розвинутою ринковою економікою функціонують високоефективні фінансові ринки, які забезпечують механізм перерозподілу ресурсів серед учасників ринку й сприяють ефективному розміщенню заощаджень у галузях економіки [26, с. 75].

В Україні та країнах, де відбуваються ринкові перетворення, фінансові ринки перебувають на різних стадіях розвитку, чому сприяють масова приватизація, подолання кризових явищ та позитивні зрушення в економіці. Паралельно створюються відповідна законодавча база та механізм, котрий гарантує її виконання [26, с. 75].

Важливою особливістю функціонування фінансового сектору у країнах з розвинутою економікою є постійне вдосконалення системи його регулювання. Наприклад, історія регулювання фінансового ринку Великобританії бере свій початок ще з середніх віків.

Так, за порушення правил торгівлі королем Англії Едуардом I у 1296 році було наказано публічно покарати декількох брокерів. Цінні папери публічних компаній продаються лише на фондовій біржі, де здійснюється не тільки їх вторинний обіг, як у США, а й їх первинне розміщення.

Для регулювання діяльності фінансового ринку у Великобританії існують окремі державні установи з різними відповідними функціями: Міністерство фінансів займається визнанням закордонних інвестиційних бірж, контролем над фондовою біржею, вирішує питання, пов'язані зі знанням Закону про фінансові послуги та надає допомогу закордонним регулювальним установам; Банк Англії здійснює зв'язок з Комісією з питань діяльності фінансових організацій [27, с. 84].

Вживання заходів посилення регулювальної ролі держави на фінансовому ринку відбувається і в Німеччині, де особливу роль відіграють банки, навіть на фондовому ринку. Так формується система контролю за використанням учасниками ринку цінних паперів нерозкритої інформації, яка містить заходи попереджувального характеру; в чотирирівневій структурі «федерація — федеральні землі — біржі — комерційні банки» налагоджено взаємодію органів контролю на кожному рівні при чіткому розмежуванні функцій; системою контролю охоплені біржовий та позабіржовий сегменти ринку; об'єктами контролю є не лише юридичні, а й фізичні особи

— інвестори. Така система підвищує ступінь відкритості ринків і довіри інвесторів до них [27, с. 84].

Функції ж фінансового регулятора в ЄС покладено на профільні комітети Ради ЄС з економіки та соціальних питань, а також Європейський комітет з цінних паперів, додатковим координаційним органом виступає Європейський Центральний банк.

Відсутність повноцінного фінансового регулятора компенсується діяльністю Комітету та Комісії по біржах та цінних паперах у кожній окремій країні ЄС.

Головним завданням ЄС є узагальнення досвіду національних правових систем та їх адаптація. Загалом історія нормотворчої діяльності ЄС налічує більш ніж 30 років, першим нормативно-правовим актом якої стала Директива ЄС від 20 грудня 1985 р. (про координацію законів та інших нормативних актів, що регулюють перетворення колективних інвестицій на цінні папери) [27, с. 84].

На основі неї й досі функціонують ринкові схеми колективного інвестування в ЄС. Директива ЄС від 21 квітня 2004 р. про ринки фінансових інструментів покликана впорядкувати процедуру та умови випуску фінансових інструментів, що обмежені в обігу [78].

Модель фінансового ринку США виокремлюється серед інших своєю специфічністю. Перші закони регулювання фінансового сектору США з'явилися у 30-ті роки, тоді криза показала, що сфера фінансового ринку має регулюватися державою. Головною особливістю є відсутність єдиного фінансового регулятора та вагома роль інфраструктурних інституцій у галузі фондового ринку та колективних інвестицій.

Регулюється фінансовий ринок федеральними і місцевими законодавчими актами. Серед посередників фінансового ринку поряд з банками (інвестиційними та комерційними) надзвичайно важливу роль відіграють небанківські інститути, такі як інвестиційні та пенсійні фонди. Дана модель фінансового ринку й досі модернізується, свідченням чого є

послідовний розвиток законодавства Blue Sky Law (BSL).

Цей збірник законів регламентує питання розкриття інформації на ринку фінансових послуг і в корпораціях, а також уніфікації державного регулювання обігу емісійних цінних паперів, одним з етапів якого стала поява National Securities Markets Improvement Act (NSMI), що наразі є ключовим актом федерального рівня у системі правового регулювання фондового ринку [27, с. 84].

Саморегулювальні організації учасників ринку фінансових послуг та більшість фінансових інструментів, що на сьогоднішній день перебувають в обігу, зародилися у США.

В Японії Рада з цінних паперів та бірж, Рада з питань бухгалтерії підприємств, Рада з вивчення фінансової системи, Рада зі страхування та Рада з валютних та інших операцій на період з 1996 року до 2001 року розробили план комплексної реформи фінансової системи, яка включає і питання регулювання фінансового ринку, і дії, що забезпечують прозорість і надійність ринку.

Реформа здійснювалась на засадах свободи (вільний ринок, що працює за ринковими принципами), справедливості (прозорий і надійний ринок) та глобалізації (передовий ринок в аспекті інтернаціоналізації).

Нині розвиток фінансового сектору в Україні визначається Стратегією фінансового сектору України до 2025 року, Угодою про співробітництво між Україною та ЄС, Меморандумом про економічну та фінансову політику та ін. На жаль, прописані там заходи мають переважно лише технічний характер і не дозволяють в повному обсязі відкрити весь потенціал фінансового сектору в економіці країни [27, с. 84].

На сьогоднішній день розвиток фінансового посередництва не можна назвати стрімким, тому задля забезпечення його ефективної діяльності, інтеграції у світовий ринок та подолання виявлених проблем і гальмівних чинників експертами виділено такі основні напрями подальших дій, що наведено на рис. 2.2.

Для того, щоб в середньостроковому періоді досягти активного економічного зростання, Україна повинна йти шляхом зміцнення макроекономічної та фінансової стабільності, чому можуть сприяти всеохоплюючі та структурні реформи, що забезпечили б поліпшення бізнес-клімату, залучення інвестицій та підвищення національної конкурентоспроможності.

Ефективна монетарна політика разом глибокими комплексними реформами допоможуть утримувати інфляційні очікування та відкриють доступ до ринків капіталів для державного та приватного секторів економіки, що зробить Україну привабливішою для інвестування та співпраці з міжнародним фінансовим ринком.

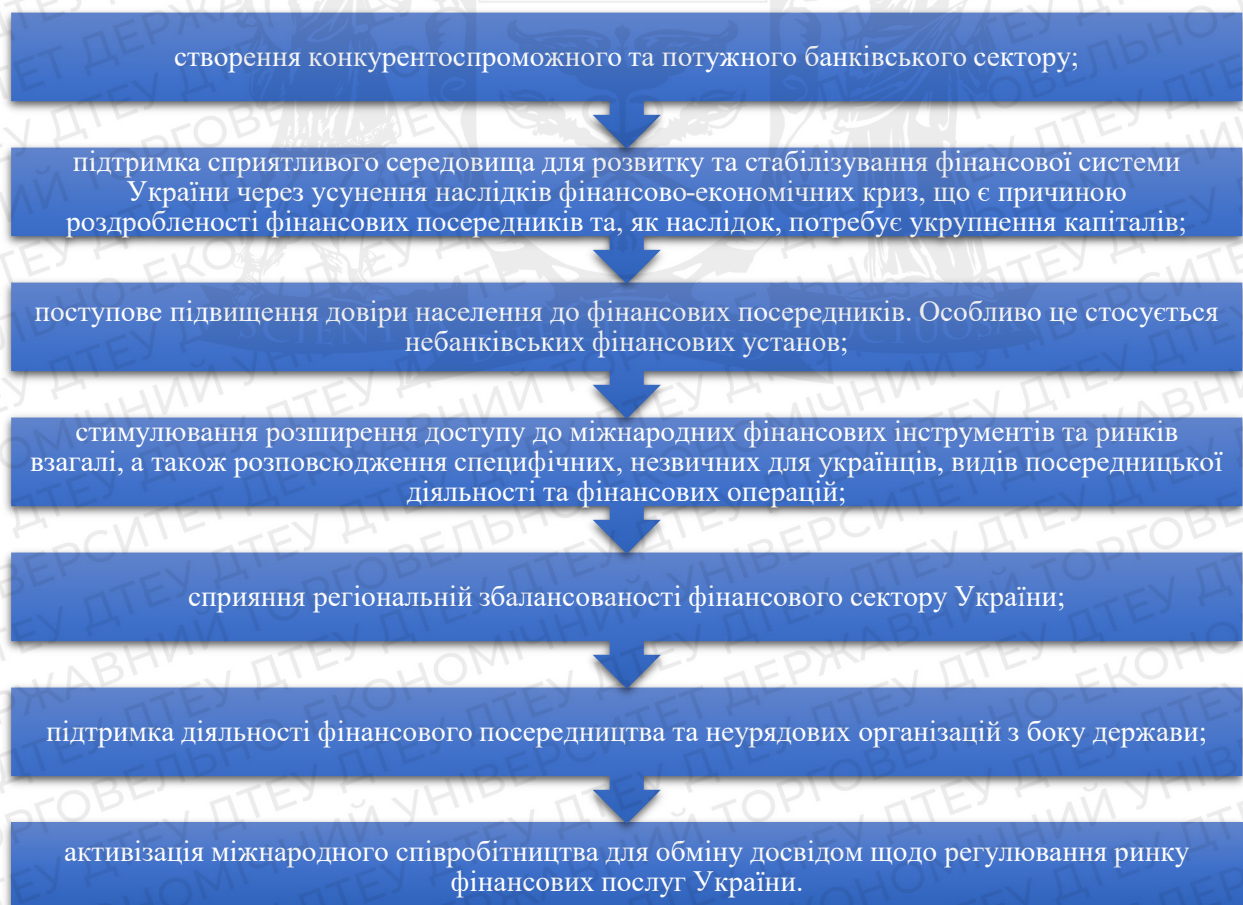

Рис. 2.2 Пріоритети розвитку фінансового посередництва в міжнародному бізнесу

Джерело: [40]

На думку дослідників, головною умовою позитивного сприяння

розвитку фінансового посередництва на економічне зростання є така державна регулятивна політика, яка зможе забезпечити макроекономічну стабільність [40].

Одним із чинників формування стійкого до економічних шоків потужного внутрішнього ринку є підвищення рівня довіри до фінансових посередників, що забезпечуватиме у середньо- та довгостроковому періоді збереження стабільної та низької інфляції.

Особливо, зміцнити довіру населення до посередників можна завдяки підвищенню фінансової грамотності, що передбачає освітні програми у середніх та вищих навчальних закладів (особливо для закладів неекономічного профілю); систематичне відображення діяльності посередників у ЗМІ; ознайомлення населення з правами та механізмами захисту прав та інтересів громадян; інформаційні заходи та сповіщення про наявні на фінансовому ринку продукти, їх специфіку, переваги та недоліки.

У міжнародній діяльності неодноразово формуються «клуби фінансових волонтерів». Такі громадські організації інформують громадян про діяльність ринку надання фінансових послуг, можливості та ризики інвестування, наявні на фінансовому ринку продукти та послуги; попереджують випадки фінансового шахрайства; допомагають різним соціальним групам, таким як: пенсіонери, жителі сіл, студенти, приватні підприємці, представники медіа-сфери тощо, у вивченні механізмів роботи фінансового посередництва [28, с. 450].

Подібна практика в Україні можлива шляхом формування громадських організацій навіть із допомогою НБУ, асоціацій учасників ринку надання фінансових послуг, шкіл та ВНЗ. Окремо потрібно вказати на якості, які повинні мати фінансові волонтери.

Насамперед, це компетентність, об'єктивність, професійна етика та відсутність особистих інтересів, тобто представники даних організацій не повинні рекламувати фінансові продукти та послуги, або конкретні установи, що їх надають, або спонукати населення до прийняття конкретних фінансових

рішень.

Однак не доцільно чекати миттєвого результату: довіра населення слабшала впродовж багатьох років та завдяки серйозному негативному досвіду, тому і відновлення буде тривалим процесом.

Оскільки модель фінансового ринку України можна вважати банкоцентричною, а багатьма дослідниками висунута теорія про взаємозв'язок розвитку ринку цінних паперів та довгострокового розвитку фінансового ринку, то розвиток фондового ринку може стати одним із пріоритетних напрямів для держави [28, с. 450].

На жаль, українській фондовий ринок не є спадковим, як, наприклад, у США, тому одним із перших кроків мають стати способи ознайомлення українців із фондовим ринком. Із ціллю підняття ефективності функціонування учасниківна ринку цінних паперів, потрібне вдосконалення системи розкриття інформації щодо учасників ринку та емітентів. Напрямом гарантування та страхування інвестицій можна забезпечити захист дрібних інвесторів.

Зважаючи на міжнародний досвід, експерти виділяють удосконалення правової бази як один із найважливіших напрямів покращення розвитку фінансового сектору. Розробка нормативно-правових актів та законів повинні мати на меті усунення асиметричного розвитку різних учасників фінансової системи з одночасним посилення конкуренції та формування передумов для подальшого розвитку [30].

Український ринок має регулюватися принципами прозорості та відкритості, чому допоможе введення та вдосконалення законів на кшталт американського Blue Sky Law тощо.

Для того, щоб активізувати розробку відповідних законодавчих актів важливо сприяти участі й самих учасників ринку, наприклад, влаштовуючи відкриті обговорення в ЗМІ. Передусім, це буде демократичним кроком й забезпечить більш детальне врахування усіх потреб фінансових посередників. Це також вплине і на формування позитивного іміджу України у світі та підвищить привабливість для іноземних інвесторів, що також зможуть взяти

участь в дискусіях.

Цей крок добродіятиме обміну досвідом з питань організації діяльності фінансових ринків, зокрема фондового. В той час, такий медіа-проект виконуватиме завдання просвітництва населення України, що сприятиме підвищенню його інвестиційної активності.

Однак прискорення розвитку фінансового сектору України нездійсненне без дотримання наступних умов: спрямованість законодавства та регулювання на пріоритетний захист прав кредитора при банкрутстві або ліквідації підприємства, фінансова прозорість високої якості (це забезпечується якісною бухгалтерською звітністю та ефективністю нагляду за її достовірністю та надійністю), забезпечення умов дотримання контрактів [30].

Підсумовуючи, зауважимо, що активізація процесів фінансової глобалізації пов'язана з переходом країн на ринкові засади функціонування. Жвавий розвиток новітніх технологій призвів до виникнення особливої фінансової моделі господарювання, яка характеризується появою нових нетрадиційних інформаційних продуктів і фінансових послуг, розширенням потоків віртуальних грошей і створенням віртуальних банків, а також значною зміною ментальності ринкових агентів, що привнесло якісні зміни у фінансове посередництво у напрямках поступового посилення ролі небанківського фінансового посередництва, концентрації і централізації капіталу у фінансовому посередництві, посиленні конкуренції між банківськими та небанківським фінансовими посередниками, універсалізації фінансової діяльності та поширенні інтегрованих посередників – фінансових супермаркетів, поширенні транснаціональних фінансових конгломератів. Все це означає, що якщо затримати процеси глобалізації у фінансовій сфері не можливо, то керувати ними в інтересах розвитку національної економіки необхідно.

ВИСНОВКИ

У науковій літературі й досі тривають дискусії щодо того, чи сприяє фінансове посередництво міжнародному бізнесу. Головною метою дослідження було здійснити оцінку впливу фінансових посередників на міжнародний бізнес в сучасних умовах.

Фінансові посередники – це господарюючі суб'єкти економіки, діяльність яких пов'язана з отриманням та перерозподілом фінансових ресурсів. Виникнення та існування фінансового посередництва зумовлюється практичними потребами економіки: фінансування економічної діяльності та перерозподіл капіталу у суспільстві. Забезпечення розвитку та зростання економіки відбувається завдяки ефективному розміщенню капіталів, перетворення заощаджень в інвестиції. В Україні працюють банки та небанківські фінансові установи, до яких відносяться страхові компанії, кредитні спілки, фінансові компанії, ломбарди тощо, серед яких саме банки відіграють ключову роль.

Теоретичні погляди на фінансове посередництво протягом тривалого часу трансформувались від механізму пропозиції грошей та пожвавлення торгівлі до конструювання теорій й обґрунтування його як одного з найбільш важливих чинників надійного й ефективного функціонування фінансового ринку, а також зростання економіки.

Емпіричні дослідження підтверджують вплив фінансового посередництва на економічне зростання, проте в ряді робіт виявлено негативний або незначний вплив на економічне зростання в країнах, що розвиваються. Тому у різних країнах ступінь впливу відрізняється. У країнах з перехідною економікою банківський сектор може сповільнювати економічне зростання, збільшуючи волатильність ринку. Активний вплив фінансового ринку на економічну систему держави починається після досягнення ринком достатнього рівня фінансової глибини та ємності.

Кількість учасників фінансового сектору України поступово

зменшується. Модель ринку є банкоцентричною, що підтверджується дедалі більшою часткою активів банків серед інших фінансових посередників, навіть незважаючи на зменшення їх кількості. Рівень проникнення та частка активів небанківських фінансових установ характеризується часткою активів у фінансовому секторі, він є одним з найнижчих у Європі.

Регресійні оцінки підтвердили, що фінансові посередники мають недостатній вплив на економічне зростання України. Процес є закономірним для країн з перехідною економікою, пояснюється недостатнім розвитком економіки загалом. Розвиток фондового та страхового ринку позитивно впливає на економічне зростання, проте вплив розвитку банківського сектору, зокрема кредитування приватного сектору, стримується негативними чинниками: відсутністю довіри українського населення та бізнесу до фінансового посередництва, проблемними кредитами тощо. Наявна закономірність у збільшенні кредитування за несприятливих для бізнесу економічних умов та одночасне зниження економічного зростання, тобто приватний сектор вдається до кредитів як до засобу покриття своїх поточних потреб, зобов'язань та боргів у періоди криз та несприятливих економічних умов, а не як до інвестицій у розвиток бізнесу на майбутнє, через що кредити не йдуть на покращення засобів виробництва, збільшення робочих місць та активізацію економічної діяльності, як це відбувається у розвинених країнах.

Через наявні загальні проблеми та специфіку умов діяльності фінансових посередників на вітчизняному ринку фінансових послуг фінансове посередництво чинить не такий вагомий вплив на економічне зростання, як у розвинених країнах. Основними проблемами є: недовіра населення та бізнесу до посередницьких установ, незріле інституційне середовище, посткризові явища, нерозвиненість фондового ринку, фрагментованість фінансового сектору тощо.

Головними напрямками дій на покращення розвитку фінансового сектору України, на думку експертів, та, зважаючи на міжнародний досвід, мають бути: відновлення довіри населення та бізнесу до посередницьких структур,

Подолання наявних на ринку фінансових послуг проблем та гальмівних факторів дозволить фінансовому посередництву чинити вагомий вплив на міжнародний бізнес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковернінська Ю. В. Фінансове посередництво : навчальний посібник /Ю. В. Ковернінська, С. В. Онишко, Т. В. Паєнко. – Ірпінь : УДФСУ, 2020. 238 с.
2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2664-14>
3. Васенко В.К. Фінансове посередництво: проблеми і перспективи розвитку: монографія. Черкаси: Вид-во ПП Чабаненко Ю. А., 2019. 450 с.
4. Гладчук О. Парабанківська система як важлива складова фінансового сектору. Тернопіль: Вісник Тернопільського національного економічного університету, – 2017. – № 1. – С. 40–45
5. Дмитренко А.В. Проблеми та перспективи розвитку ринку фінансових послуг. Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 15 жовт. 2019 р. – Полтава : ПолтНТУ, 2019.– С. 68–70.
6. Еш С.М. Фінансовий ринок: навч. посіб. – Київ: Центр навчальної літератури, 2019. – 528 с.
7. Жук Є.М. Зарубіжна практика регулювання фінансових ринків. Фінансовий ринок України. – 2018. – № 7-8. – 34 с.
8. Звіт про фінансову стабільність НБУ. Офіційний сайт НБУ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>
9. Іванов В.М. Державне регулювання фінансових системи зарубіжних країн. Київ: МАУП. – 2019. – 232 с
10. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. Відомості Верховної ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

11. Ковернінська Ю. В. Фінансове посередництво та його вплив на алокацію фінансових ресурсів в економіці України : дис. канд. екон. наук. Ірпінь, 2016. 213 с.
12. Ковернінська Ю. В. Чинники розміщення фінансових ресурсів фінансовими посередниками в економіці України. Бізнес Інформ. 2017. № 5. 165– 169 с.
13. Майбутнє у регулюванні небанківського фінансового сектору. Національний банк України. Київ, 2018. 19 с.
14. Некрасова О. Л. Механізм правового регулювання діяльності фінансових посередників ринку фінансових послуг. Маріуполь, 2012. 162 с.
15. Новини ліцензування та реєстрації фінансових установ у лютому 2021 року. Офіційний сайт НБУ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/News_of_licensing_and_registration_2021-02.pdf?v=4
16. Огляд банківського сектору, Лютий 2021 року Нацбанк. Офіційний сайт НБУ.
17. Офіційний сайт Світового банку. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>
18. Полетаєв О. О. Проблеми і напрями удосконалення функціонування фінансового посередництва на ринку цінних паперів. Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – С. 51–56.
19. Пріхно І. М. Проблеми та перспективи розвитку фінансового посередництва в Україні. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. — 2019. — № 4. — С. 92-100.
20. Річний звіт Національного банку України за 2020 рік. Офіційний сайт Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2020.pdf?v=4
21. Смагін, В. Л. Діяльність базових інститутів фінансового ринку в

контексті інституціональних змін. Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). – 2014. – №3. – С. 207-212.

22. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/about/development/strategy>

23. Ткаченко Н. Шляхи розвитку посередництва на страховому ринку України. Вісник КНТЕУ. - 2017. - №6. - С. 77-84.

24. Черкасова С. В., Басюк О.О. Розвиток системи фінансового посередництва в Україні. Львів: Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки, 2019 р. – № 58. – С. 115-121. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2019_58_18.

25. Чіркова І. Переваги й недоліки фінансових посередників в інвестиційній діяльності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://financier.ua/statti/perevahy-j-nedoliky-finansovyh-poserednykiv-v-investytsijnij-diyalnosti/>

26. Шульга І.П. Еволюція наукових досліджень ролі та значення фінансового посередництва в міжнародному бізнесі. Черкаси: Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. 2018. № 1. С. 75–87.

27. Яшук В. В. Розвиток системи регулювання ринків фінансових послуг у зарубіжних країнах. Наукові праці НДФІ. - 2019. - Вип. 4. - С. 84-90. - http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2009_4_12

28. Васенко В.К. Фінансове посередництво: проблеми і перспективи розвитку: монографія. Черкаси: Вид-во ПП Чабаненко Ю. А., 2019. 450 с.

29. Гладчук О. Парабанківська система як важлива складова фінансового сектору. Тернопіль: Вісник Тернопільського національного економічного університету, – 2017. – № 1. – С. 40–45.

30. Базилевич В.Д. Історія економічних учень: підручник / за ред. В. Д. Базилевич. Київ: Знання, 2014.

ДОДАТКИ

Додаток А

Вихідні дані регресійного аналізу

Рік	Економічне зростання, %	Капіталізація фондового ринку до ВВП, %	Обсяги страхових премій до ВВП, %	Кредити надані банками України приватному сектору, % ВВП
1992	-9,699	NA	2	2,641041
1993	-14,2261	NA	1,5	1,409876
1994	-22,9341	NA	1,030374	4,622708
1995	-12,2	NA	0,363411	1,475115
1996	-10	NA	0,301524	1,383941
1997	-3	NA	0,367334	2,419664
1998	-1,9	4,13152	0,694525	7,72183
1999	-0,2	2,19502	0,811581	8,468093
2000	5,9	4,3763	1,135885	11,06387
2001	9,203695	4,35682	1,550643	13,02944
2002	5,249341	5,24587	1,828722	17,65796
2003	9,515923	7,37236	3,261033	24,55908
2004	12,10877	11,9834	4,484837	25,15005
2005	2,9973	21,4871	2,737233	32,19502
2006	7,439918	31,0531	2,342912	44,37231
2007	7,59352	51,5655	2,42529	58,19887
2008	2,304025	40,2218	2,176221	73,90332
2009	-14,7586	14,4687	1,874028	73,46085
2010	3,834393	27,5592	2,035898	62,56802
2011	5,465502	20,1701	1,591569	56,55686
2012	0,238682	13,09957	1,464245	53,80259
2013	-0,0267	11,22316	1,751567	58,69079
2014	-6,55263	5,11248	1,519642	59,821
2015	-9,77296	2,347109	1,358714	47,0269
2016	2,235068	3,835216	1,426391	38,59874
2017	2,466036	4,382885	1,501348	31,11793
2018	3,405299	3,372131	1,498326	27,73144
2019	3,233491	4,404353	1,301741	22,83205

Джерело: статистичні дані Світового банку [17]

Додаток Б

Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test:

F-statistic	0.593648	Prob. F(4,14)	0.6730
Obs*R-squared	3.190371	Prob. Chi-Square(4)	0.5265

Presample missing value lagged residuals set to zero.

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
STOCK	-0.078674	0.121248	-0.648867	0.5269
INSUR	0.793877	1.399367	0.567311	0.5795
BANK	0.027368	0.062701	0.436485	0.6691
C	-1.683400	3.156743	-0.533271	0.6022
RESID(-1)	-0.051958	0.285089	-0.182251	0.8580
RESID(-2)	-0.297864	0.287868	-1.034722	0.3183
RESID(-3)	-0.280455	0.287011	-0.977157	0.3451
RESID(-4)	-0.232440	0.273563	-0.849677	0.4098
R-squared	0.145017	Mean dependent var		3.13E-15
Adjusted R-squared	-0.282475	S.D. dependent var		3.838995
S.E. of regression	4.347523	Akaike info criterion		6.052377
Sum squared resid	264.6134	Schwarz criterion		6.449120
Log likelihood	-58.57615	Hannan-Quinn criter.		6.145838
F-statistic	0.339227	Durbin-Watson stat		1.983199
Prob(F-statistic)	0.922352			

Рисунок Б.1 - Тест Бройша-Годфрі на наявність автокореляції

Джерело: розроблено автором за допомогою програми EViews

Додаток В

Heteroskedasticity Test: Breusch-Pagan-Godfrey

F-statistic	1.196435	Prob. F(3,18)	0.3393
Obs*R-squared	3.657586	Prob. Chi-Square(3)	0.3009
Scaled explained SS	2.339813	Prob. Chi-Square(3)	0.5049

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	9.448736	12.80830	0.737704	0.4702
STOCK	-0.429464	0.427350	-1.004946	0.3282
INSUR	-3.342759	5.567197	-0.600439	0.5557
BANK	0.429170	0.253693	1.691689	0.1079
R-squared	0.166254	Mean dependent var		14.06798
Adjusted R-squared	0.027296	S.D. dependent var		19.90636
S.E. of regression	19.63280	Akaike info criterion		8.955246
Sum squared resid	6938.040	Schwarz criterion		9.153617
Log likelihood	-94.50770	Hannan-Quinn criter.		9.001976
F-statistic	1.196435	Durbin-Watson stat		2.323122
Prob(F-statistic)	0.339329			

Рисунок В.1 - Тест Бройша-Пагана на гетероскедастичність моделі

Джерело: розроблено автором за допомогою програми EView

Додаток Г

Heteroskedasticity Test: White

F-statistic	1.209518	Prob. F(9,12)	0.3711
Obs*R-squared	10.46439	Prob. Chi-Square(9)	0.3142
Scaled explained SS	6.694231	Prob. Chi-Square(9)	0.6689

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	31.29676	36.07976	0.867433	0.4027
STOCK^2	0.003316	0.049651	0.066786	0.9479
STOCK*INSUR	-0.094916	2.563233	-0.037030	0.9711
STOCK*BANK	-0.077964	0.052328	-1.489901	0.1621
STOCK	3.773659	5.585190	0.675655	0.5121
INSUR^2	0.012913	6.208192	0.002080	0.9984
INSUR*BANK	0.187798	1.642223	0.114356	0.9108
INSUR	-7.872514	42.28619	-0.186172	0.8554
BANK^2	0.038963	0.025010	1.557909	0.1452
BANK	-2.260586	1.701351	-1.328700	0.2087
R-squared	0.475654	Mean dependent var		14.06798
Adjusted R-squared	0.082395	S.D. dependent var		19.90636
S.E. of regression	19.06864	Akaike info criterion		9.036923
Sum squared resid	4363.357	Schwarz criterion		9.532851
Log likelihood	-89.40615	Hannan-Quinn criter.		9.153748
F-statistic	1.209518	Durbin-Watson stat		2.451798
Prob(F-statistic)	0.371078			

Рисунок Г.1 - Тест Уайта на гетероскедастичність моделі

Джерело: розроблено автором за допомогою програми EViews

Додаток Д

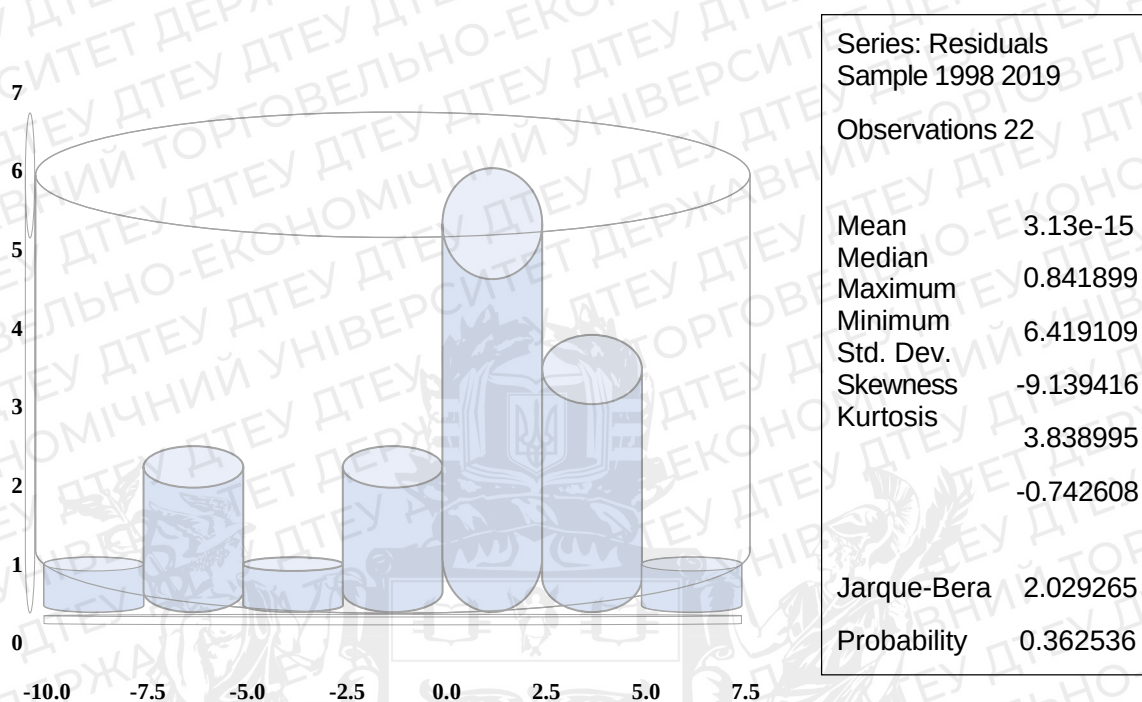

Рисунок Д.1 - Результати тесту на нормальність розподілу залишків

Джерело: розроблено автором за допомогою програми EViews

